

EDWARD BREZA

EPITETY NMP W „HYMNACH KOŚCIELNYCH”

Materiały i częściowo opracowania nazw świąt maryjnych, przymiotów Najświętszej Maryi Panny i stałych oraz doraźnych epitetów Matki Boskiej są bardzo liczne. Oto *Encyklopedia katolicka* w obszernym haśle *Maryja*¹ wyodrębnia na końcu *Maryjne tytuły*, zaczynając od biblijnych. Na sesji naukowej Rady Języka Kaszubskiego² przedstawiłem *Ludowe, liturgiczne i literackie nazwy NMP*. Te ludowe zebrał ks. Bernard Sychta w 7-tomowym *Słowniku gwar kaszubskich na tle kultury ludowej* (Wrocław 1967–1978), przeoczył jedynie *Matki Boskiej Pocieszenia/Pociesznej*. Okazuje się, że Kaszubi mają ich najwięcej, są związane z czynnościami na roli i w morzu, np. *Matki Boskiej Węgornej* na 8 XII (Niepokalanego Poczęcia NMP). Barbara Grabka³ podała tylko synonimicznie na 25 III (Zwiastowanie Najświętszej Maryi Pannie) *Otworna* (Kaszubi mówią *Roztworna*), *Ożywiająca*, *Wiosenna*, *Zagrzewna* i *Żabiczna* oraz *Równiankowa* od *równianka*, a na 15 VIII (Wniebowzięcia NMP) ‘wianek z ziół i kwiatów’, ludowo *Matka Boska Zielna* lub *Matki Boskiej Zielnej*. Wiele z tych atrybutów to także wezwania z „Litani Loretąńskiej”.

¹ *Encyklopedia katolicka*, t. XII, Lublin 2008, s. 109–110.

² Rada taka powołana została przez Radę Naczelną Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego w roku 2005, a działalność rozpoczęła w rok później. Swoje uchwały i wygłoszone referaty na naukowej sesji naocznej publikuje w dwujęzycznym (języku polskim i kaszubskim) „Biuletynie Rady Języka Kaszubskiego”. Wspomniany tekst ukaże się w „Biuletynie...” za rok 2012.

³ B. Grabka, *Święta religijne w języku zapisane*, „Język Polski” 2005, nr 85, s. 53.

Prof. Feliks Pluta podał nieco słów komentarza językowego do opublikowanego przez siebie i Andrzeja Zakrzewskiego zabytkowego tekstu *Krolo-wa Polska na Jasnogorze w Częstochowie*⁴. Zabytkiem od strony językowej zajmują się Aneta i Grzegorz Majkowscy⁵. Zamierzam opracować atrybuty przypisywane Najświętszej Maryi Pannie w pieśniach religijnych, na podstawie *Śpiewnika kościelnego: ks. Jana Siedleckiego*, może także w *Akatyście polskim. Hymnie ku czci Bogurodzicy*⁶.

Imieniem *Maryja* i jego synonimami w zabytkach i w kulturze języka polskiego zajmował się Marian Kucała, z których najwcześniejszym jest *Bogurodzica*, a ostatnim *Madonna*⁷. Autor niniejszego opracowania przedstawił *Imiona od nazw atrybutów i święt Matki Bożej*⁸ dzieląc je na: I. używane w Polsce, II. nieużywane w Polsce, ale znane w Hiszpanii; III. Święta i przymioty NMP dotąd niewyzyskane w Polsce; IV. Imiona o możliwej motywacji mariologicznej.

W tym artykule opracowałem epitety Matki Bożej z „Hymnów kościelnych” w przekładzie ojca jezuita ks. Tadeusza Karyłowskiego (1882–1945), absolwenta nie tylko studiów teologicznych w swoim Zakonie, ale także polonistycznych i romanistycznych na Uniwersytecie Jagiellońskim, tłumacza i poety, wybitnego znawcy poezji Macieja Sarbiewskiego, autora licznych rozpraw o autorstwie, genezie i zawartości ideowej hymnów, tłumacza m.in. *Eneidy* Wergiliusza⁹, (gdzie indziej zamierzam opublikować nazwy Syna Bożego, Ducha Świętego i Boga Ojca). Hymny wyszły w roku 1932 w Warszawie pt. „Hymny kościelne w nowym przekładzie”. W niniejszym opracowaniu opieram się na edycji Instytutu Wydawniczego Pax, (Warszawa 1978), pt. „Hymny kościelne”, przekład ks. Tadeusza Karyłowskiego T. J., przedmowa

⁴ Zob. F. Pluta, A. Zakrzewski, *Krolo-wa Polska na Jasnogorze w Częstochowie*, [w:] „Studia Claronmontana” nr 14, Częstochowa 1994, s. 34–46, tam także tekst zabytku (s. 47–445) i artykuł A. Zakrzewskiego, „*Krolo-wa Polska na Jasnogorze w Częstochowie*” przykładem religijności ludowej, s. 9–33.

⁵ A. Majkowska, G. Majkowski, *Źródła do dziejów języka polskiego w rękopiśmiennych zbiorach Jasnej Góry*, Warszawa 2011. Aneta Majkowska opracowała nazwiska zabytku (są to najczęściej osoby, uzdrowione cudownie na Jasnej Górze) w artykule *O nazwisku w jasnogórskim zabytku z początku XVIII wieku*, „Rocznik Towarzystwa Genealogicznego”, t. III, Lublin 2011, s. 49–58.

⁶ *Z dawna Polski Tys Królową. Przewodnik po sanktuariach maryjnych. Koronowane wizerunki Matki Bożej*, (Siostry Niepokalanki), Szymanów 1986, s. 699–710.

⁷ M. Kucała, *Od Bogurodzicy do Madonny*, [w:] *O języku religijnym*, red. M. Karpluk, J. Sambor, Lublin 1988, s. 133–144. Por. też E. Breza, *Recenzja dorobku naukowego [...] Mariana Kucały [...]*, [w:] *Profesor Marian Kucała doctor honoris causa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II*, Lublin 27 VI 2012, Lublin 2012, s. 23–24.

⁸ E. Breza, *Imiona od nazw atrybutów i święt Matki Bożej*, „Onomastica” nr 54, 2010, s. 139–178.

⁹ Por. biogram pióra Antoniego Bednarka w *Encyklopedii katolickiej*, t. VIII, Lublin 2000, szp. 932.

Stanisława Windakiewicza, wydanie w nowym układzie i opracowaniu Mirosława Korolki. Autor ten informuje o układzie hymnów w czterech działach: I. na uroczystości i święta Pańskie; II. hymny o świętych, III. hymny z Psalterza, IV. dodatek z 21 hymnami, które nie znalazły się w I wydaniu z roku 1932 i nie są zaopatrzone w podtytuły. W moim opracowaniu po cytacie maryjnym podaję incipit łaciński, potem przeznaczenie na uroczystości i święta (zgodnie ze źródłem, z którego czerpię), potem po skrócie TK (= Tadeusz Karyłowski), podaję numer strony, str. (= strofa), i w. (= wers). Wstęp ten informuje także o układzie hymnów w brewiarzu, dziś już nieaktualnym.

Ks. T. Karyłowski – zgodnie z tytułem swego wstępu – omawia dzieje hymnów kościelnych i ich przekładów. Dowiadujemy się tu o hymnografach: św. Efreemie Syryjczyku, św. Ambrozym, Wenancjuszu Fortunacie, Grzegorz Wielkim, św. Bedzie Czcigodnym (*Beda Venerabilis*), biskupie Moguncji Rabanie Maurze, któremu przydano przydomek Praeceptor Germaniae ‘Nauczyciel Niemiec’, który napisał „Veni Creator Spiritus”, św. Bernardzie z Clavaux i innych. Dowiadujemy się także, że dawniej zamiennie używano pojęć hymn, pieśń (liturgiczna), sekwencja. Powiem, że po przestudiowaniu hymnów i po wykonaniu ekscerptów dla osób Boskich i Najświętszej Maryi Panny dochodzę do przekonania, że tylko teolog poeta mógł oddać artyzm i głębię prawd objawionych ukazanych w tych hymnach, ale powiem także, że znając ich wiele na pamięć w wersji łacińskiej, przedkładam oryginał języka aniołów nad polskie tłumaczenie, zresztą czytając, czy odmawiając hymny w polskim przekładzie, odtwarzam sobie w pamięci ich pierwotny kształt łaciński.

Dlaczego publikować te określenia, epitety, nazwy Bogarodzicy? Motywów można podać wiele. Najpierw dla dokumentacji maryjnej pobożności Europejczyków; hymny bowiem wyszły spod pióra autorów różnych narodowości, autorstwo ich jest znane, wzmiankuje o tym S. Windakiewicz i sam ks. T. Karyłowski. Wielu tytułom poświęciła osobne artykuły hasłowe „Encyklopedia Katolicka”. Tych informacji nie przekazuję, jako też nie przywołuję artykułów ks. Karyłowskiego i innych autorów poświęconych poszczególnym hymnom. Dalej opracowanie to podsunąć może uświęcone tradycją kościelną określenia NMP. Nie bez znaczenia jest także filologiczna dokumentacja tych określeń jako tekstów literackich. Określenia te pomocne mogą być dla kaznodziejów i autorów prac o Najświętszej Maryi Pannie. Służyć też będą w dokumentacji tytułów Matki Boskiej. Np. na konferencji naukowej w lipcu

roku 2012 zwiedzamy Katedrę łomżyńską i stajemy przed ołtarzem z figurą Matki Boskiej Piękną Miłości (zob. niżej). Pyta jedna z uczestniczek, skąd taki tytuł. Przewodnik i uczestnicy wzdrygają ramionami na znak niewiedzy. Po przestudiowaniu hymnu „Te gestientem gaudiis” TK 2000, str. 5, w. 3 i komentarza ze str. 314, poz. II 64 dowiedziałem się, że to właśnie z tego hymnu, ułożonego w XVII w. przez dominikanina Eustachego Sirena, pochodzi ów tytuł. Epitety hymniczne odbijają się często echem w poezji czy szerzej w literaturze, jak choćby w inwokacji Mickiewiczowskiej do „Pana Tadeusza”: *Panno święta...* Są inspiracją dla wielu pisarzy, zwłaszcza poetów, jak choćby dla kaszubskiego poety Jana Trepczyka, który do NMP zwraca się substancywizowanym imiesłowem (tj. takim, który przeszedł do roli rzeczownika) *Ukòrunowónô* ‘Ukoronowana’ w wierszu-pieśni *Sjónowskò nasza Matinkò* ‘Nasza Sianowska Mateńko’ do „Matki Boskiej Królowej Kaszub południowych we wsi Sianowo pod Kartuzami”, por. prototyp hymniczny *Niepokalana*.

A oto już i zapowiedziane epitety maryjne. Jedne trwale, inne okazjonalne, w hymnach podawane często ze względów prozodycznych w szyku przestawnym, tu podawane często w szyku ogólnie w polszczyźnie przyjętym. W języku polskim nie ma ścisłych reguł co do szyku wyrazów, istnieje w tym zakresie dość wielka swoboda. Hasła w tej postaci występują w analizowanych tekstach ujęte w cudzysłów. Zgodnie ze współczesną ortografią zaimki odnoszące się do NMP typu *Ona* i formy z odmiany *Jej* itd., *Twój*, *Twojego* itd. piszę dużą literą, choć w źródle jest litera mała, tak samo w hasle piszę imię Matki Bożej – zgodnie z obowiązującą dziś regułą – *Maryja*, choć w źródle podano *Maria*. Nie zmieniam archaicznych końcówek *-em*, *-emi*, gdy gwarantują one rym. Nie przeprowadzam także analizy językowej hymnów, bo to przecież język przekładu, nie oryginalna łacina. Rezygnuję także z analizy literackiej, chodzi mi tylko zawartość ideową i filologiczną hymnów kościelnych. Zauważyć się daje, że – gdy o frekwencję epitetów chodzi – przymiotnik *błoga* i *przebłaga* plasuje się tu na pewno na pierwszym miejscu.

Aniołów wdzięczna Królowa: Witaj, o Pani, co gwiazd tysiąca koronę nosisz lśniącą tęczowo; promienne niebios berło dierzżąca, witaj *aniołów wdzięczna Królowo!* „Ave Regina coelorum” TK 279, str. 1, w. 4.

Brama niebios: Wdzięczna Matko Zbawiciela, *bramo niebios*, co jak zorza blaskiem oczy uwesela, promienista gwiazdo morza „Alma Redemptoris Mater” TK 278, str. 1, w. 2.

Czarowna różdżka, zbawcze śląc balsamy: Tyś lilią wzrosłą wśród cierni, gołąbką cudną, bez plamy, *czarowną różdżką* cię wierni zwa, *zbawcze śląc balsamy* „Praeclara custos virginum” Na święto Niepokalanego Poczęcia NMP TK 123, str. 2, w. 3.

Błoga Królowa niebian: [...] lud swój w szczęście bez miary wwiędź, *Błoga niebian, Królowa* „Te dicimus praeconio” TK 132, str. 4, w. 1–2.

Błogosławiona: O, jak smutna i strapiona była *ta błogosławiona* „Stabat Mater dolorosa” Sekwencja na święto MB Bolesnej TK 184, str. 3, w. 2.

Bolejąca Matka: *Bolejąca Matka* stała obok krzyża we łzach cała, gdy na krzyżu wisiał Syn „Stabat Mater dolorosa” Sekwencja na święto MB Bolesnej TK 184, str. 1, w. 1.

Boża Matka: O szczęśna groto, pełna wdzięku skało, wejrzeniem *Bożej Matki* zaszczycona. „Omnis exportem maculae Mariam” Na święto Objawienia NMP w Lourdes TK 134, str. 3, w. 2.

Brama zórz rajskich: *Zórz rajskich bramo* „Praeclara custos virginum” Na święto Niepokalanego Poczęcia NMP TK 123, str. 1, w. 1.

Chłuba chrześcijan: Ciebie Wybawcy i naszego Pana zowiemy Matką, Panno, Twoje dzieci; o *chłubo chrześcijan* i tęczo świetlana wśród klęsk zamieci „Te Redemptoris Dominique nostri” Na święto NMP Wspomożenia wiernych TK 351, str. 1, w. 3.

Chłuba dziewic świetlana: O *chłuba dziewic świetlana*, nad gwiazdy dzieła Twe słyń: Swojego Stwórcę i Pana swą piersią karmisz matczyną! „O gloriosa virginum” Na święta Matki Boskiej TK 221, str. 1, w. 1.

Chłuba nasza prawdziwa: O, *Chłubo nasza prawdziwa*, co hańbę zmywasz nam Ewy „Te dicimus praeconio” Na Święto Objawienia NMP w Lourdes TK 132, str. 4, w. 1.

Czarowna różdżka: *Czarowną różdżką* Cię zwa „Praeclara custos virginum” Na święto Niepokalanego Poczęcia NMP TK 123, str. 2, w. 3. Por. z *Godzinek o niepokalanym poczęciu NMP: różdżka* Jessego, Iz 11,1: „I wyrośnie różdżka z pnia Jessego”.

Czysta Matka: Na *czystą Matkę* hojnie spływa niebiańskiej łaski zdrój „A solis ortus cardine” Na Boże Narodzenie TK 44, str. 3, w. 1.

Czysta Panna: Niech Tobie, Jezu, cześć będzie, co z *czystej* rodzisz się *Panny* „Praeclara custos virginum” Na święto Niepokalanego Poczęcia NMP TK 123, str. 5, w. 1–2, też w hymnie „Te dicimus praeconio”. Na święto Objawienia

wienia NMP w Lourdes TK 132, str. 6, w. 1–2; Cześć Tobie z kornym niesiem czołem, o Jezu z czystej zrodzon Panny „Memento, rerum conditor” Z małego oficjum NMP TK 222, str. 3, w. 2. Por. *Panna czysta*.

Dom nietkniętego Panny ciała: Dom nietkniętego Panny ciała Bóg na świątynię swoją zmienia „A solis ortus cardine” Na Boże Narodzenie TK 44, str.4, w. 1–2.

Druga Ewa: Matka-Panna, druga Ewa, tuli Syna, Króla chwał „O quo undis lacrimarum „Na święto MB Bolesnej TK 187, str. 1, w. 5.

Dziewica: Tyś wprzód się zrodził z Dziewicy „Rex sempiternus coelitus” Na okres wielkanocny TK 74, str. 4, w. 1; *Dziewicy* triumf pieśń szczęsna rozgłasza przez wszystkie ziemie. „Omnis exportem maculae Mariam” Na święto Objawienia NMP w Lourdes TK 134, str. 1, w. 3–4. Bóg oblubieńcem cię czyni *Dziewicy* „Coelitus Ioseph, decus atque nostrae” Na uroczystość św. Józefa Oblubieńca NMP TK 143, str. 2, w. 1; Spowite w rajskich zórz brzaski *Maryi* jawiąc swe lice, Archanioł pełna zwie łaski dusz Zbawcy Matkę, *Dziewicę* „Coelestis aulae nuntius” Na święto MB Różańcowej TK 197, str. 1, w. 4; Radosnych nowin udziela *Dziewica* krewnej Elżbiecie. „Coelestis aulae nuntius” Na święto MB Różańcowej TK 197, str. 2, w. 2; Zjaw litość sługom swym, Chryste, gdy przed trybunał Rodzica śle za nich modły wieczyste Patronka łaski, *Dziewica* „Placare Christe, servulis” Na św. Gabriela Archanioła TK 193, str. 1, w. 4; *Dziewica*, ciała rwąc pęta, którego skaza nie plami, do nieba wraca przyjęta anielskiej rzeszy pieniemi „Iam morte, Victor, obruta” Na święto MB Różańcowej TK 199, str. 4, w. 1–4; *Dziewica* święta go cie szy „In hoc Hiacinthi júbilo” Na święto św. Jacka TK 180, str. 4, w. 1; O *Dziewico*, pełna sławy, wzrok swój na mnie obróć łzawy „Stabat Mater dolorosa” TK 185, str. 15, w. 1; Nad męczenniki, trwając do ostatka, *Dziewica* większy triumf świata wieści, konając, cudem nie umiera Matka, brzemieniem starta boleści! „Iam toto subitus vesper eat polo” Na święto MB Bolesnej TK 189, str. 5, w. 3; Zjaw litość sługom swym, Chryste, gdy przed trybunał Rodzica śle za nich modły wieczyste patronka łaski, *Dziewica* „Placare, Christe, servulis” Na uroczystość Wszystkich Świętych TK 208, str. 1, w. 4; Zjednaj Boga w niebie, który nam, *Dziewico*, chciał się zrodzić z Ciebie! „Ave, maris Stella” Na święta Matki Boskiej TK 218, str. 4, w. 2–4; Pod sercem nosi [Zbawiciela] *Dziewica* „Quem terra, pontus, aethera” Na święta Matki Boskiej TK 220, str. 2, w. 4; przenośnie o Jerozolimie: Niebiańskie miasto niezmaconych cisz,

pokoju wizjo błoga [...] wśród rzesz anielskich, przed obliczem Boga, weselną radość swą, *Dziewico, śniesz!* „Coelestis urbs Ierusalem” Na uroczystość poświęcenia kościoła TK 214, str. 1, w. 5.

Dziewica bez plamy: Słysz korne modły, *Dziewico bez plamy* „Omnis exportem maculae Mariam” Na święto Objawienia NMP w Lourdes TK 134, str. 6, w. 1.

Dziewica bez skazy: Swe sługi wiedzie *bez skazy Dziewica* „Sic patres vitam peragunt in umbra” Na święto Siedmiu Fundatorów zakonu Serwitów TK 138, str. 1, w. 3; Przed wieki z myśli Rodzica zrodzone w blasku chwał Słowo na ziemskie życie *Dziewica bez skazy* rodzi na nowo „Coelestis aulae nuntius” TK 197, str. 3, w. 1–4.

Dziewica pełna sławy: O *Dziewico, pełna sławy*, wzrok swój na mnie obróć łzawy: jeden niech nas łączy płacz! „Stabat Mater dolorosa” TK 185, str. 15, w. 1.

Dziewic słońce samo: Witaj, gwiazdo morza, *dziewic słońce samo*, Rodzicielko Boża, szczęśna niebios bramo! „Ave, maris Stella” Na święta Matki Boskiej TK 218, str. 1, w. 1–4.

Dziewica Święta: *Dziewicy Świętej* stał się Synem Król, wieszczon usty Gabriela „A solis ortus cardine” Na Boże Narodzenie TK 44, str. 5, w. 1.

Dziewica tkliwa: *Dziewico tkliwa*, błagamy Ciebie: Jezusa, Twego błogiego Syna, po tym wygnaniu okaż nam w niebie: Maryjo Panno: Salve Regina „Salve Regina” TK 281, str. 4, w. 1.

Dziewicze serce: Ach, jakże *serce* Twe rani *dziewicze* żaloszny widok najświętszego ciała „Iam subitus vesper eat polo” Na święto MB Bolesnej TK 189, str. 3, w. 1–2.

Gołąbka cudna, bez plamy: Tyś lilią wzrosła wśród cierni, *gołąbką cudną, bez plamy* „Praelara custos virginum” Na święto Niepokalanego Poczęcia NMP TK 123, str. 2, w. 2. Inspiracja z Pnp.

Gwiazda cudnie jaśniejąca *Gwiazdo cudnie jaśniejąca*, gdy bałwany morze piętrzy „Dum tuos coelum recolit” Na uroczystość MB Królowej Polski TK 154, str. 4, w. 1.

Gwiazda morza: Witaj, *gwiazdo morza*, *dziewic słońce samo*, Rodzicielko Boża, szczęśna niebios bramo! „Ave, maris Stella” Na święta Matki Boskiej TK 218, str. 1, w. 1–4.

Gwiazda wśród nocy: *Wieżycy, gwiazdo wśród nocy* „Praelara custos virginum” Na święto Niepokalanego Poczęcia NMP TK 123 str. 3, w. 2.

Jutrzenka lśniąca na niebie: Jutrzenko lśniąca na niebie „Aurora lucis praevia” Na święto objawienia NMP w Lourdes TK 133, str. 1, w. 1.

Królowa: Lud Twój łez wylewał morze i z nadzieją patrzył męską w swą *Królową*, strojną w zorze „Dum tuos coelum recolit” Na uroczystość MB Królowej Polski TK 154, str. 3, w. 4; Ile razy, złamaną klęską, lud Twój łez wylewał morze i z nadzieją patrzył męską w swą *Królową*, strojną w zorze, Tyś kruszyła w pył zwycięsko zgon wróżące Polsce bliski klęsk pociski ib. str. 3, w. 1–6; Z małżonką Anną tyś [św. Joachim] ziemskie dał życie *Królowej* „Te, gentes, Ioachim, Christianae canant” Na święto św. Joachima TK 177, str. 2, w. 2; Litości Matko, witaj, *Królowo*, życie, nadzieja grzesznych jedyna „Salve Regina” TK 281, str. 1, w. 1.

Królowa ciszy: Królowa ciszy, Rodzicielka Boża i chór aniołów niech broni nas wszędzie „Te splendor et virtus Patris” Na święto św. Michała Archanioła 191, str. 5, w. 1; toż w „Christe, sanctorum decus angelorum” Na święto św. Gabriela Archanioła TK 192, str. 3, w. 1.

Królowa niebios: Polski naród, o *Królowo niebios* – swą *Królową* zwie Cię. „Dum Tuos coelum recolit” Na uroczystość MB Królowej Polski TK 154, str. 1, w. 5–7; W triumfie witaj [...] w blask zorzy spowita, *niebios Królowo!* „Te gestientem gaudiis” Na święto MB Różańcowej TK 200, str. 4, w. 4; Por. *Niebios Królowa*.

Która: Której Synem – chwały Król „Stabat Mater dolorosa” Sekwencja na święto MB Bolesnej TK 184, str. 3, w. 3.

Kwiat dziewiczy cnót: Panno dziwnie święta, *kwiecie cnót dziewiczy* „Ave maris stella” TK 218, str. 5, w. 2.

Kwiecie Królowej: Królowej kwiecie zwiastuje Piotrowi „Sic patres vitam peragunt in umbra” Na święto Siedmiu Fundatorów zakonu Serwitów TK 138, str. 1, w. 3.

Lilia wśród cierni: Tyś lilią wzrosła wśród cierni, gołąbką cudną, bez plamy, czarowną różdżką cię wierni zwa, zbawcze śląc balsamy „Praeclara custos virginum” Na święto Niepokalanego Poczęcia NMP TK 123 str. 2, w. 1. Por. „Jako lilia między cierniem” w *Godzinkach o niepokalanym poczęciu NMP*, a tam z „Pieśni nad pieśniami” (Pnp 2,2).

Litościwa z niebiosów Panna: W niczym on [szatan] szkodzić nie potrafi w szale niewinnym sercom, którym *litościwa z niebiosów Panna*, wzywana wytrwale na pomoc spływa „Te Redemptoris Dominique nostri” Na święto NMP Wspomożenia Wiernych TK 351, str. 3, w. 2–3.

Lud swój: Na *lud swój* obróć litosne oczy, co brzemieniem nędz się ugi-
na, niech Twej opieki płaszcz nas otoczy, Patronko nasza: Salve Regina „Salve
Regina” TK 281, str. 3, w. 1

Maryja: Coś, *Mario* [...] przy drodze ujrzała „Victimae paschali laudes”
TK 77, str. 3, w. 1; *Maryjo*, w łaski bogata „O lux beata coelitem” TK 46,
str. 2, w. 1; Sługami *Maryi* rozgłośnię ich mienią „Bella dum late furerent,
et urbes” Na święto Siedmiu Fundatorów zakonu Serwitów TK 136, str. 6,
w. 3; Spowite w rajskich zórz brzaski *Maryi* jawiąc swe lice, Archanioł pełna
zwie łaski dusz Zbawcy Matkę, Dziewicę „Coelestis aulae nuntius” Na święto
MB Różańcowej TK 197, str. 1, w. 4; Potrójnej Władcę krainy *Maryja* dźwiga
w żywocie „Quem terra, pontus, aethera” Na święta Matki Boskiej TK 220,
str. 1, w. 4; Co jeno dla nas zyskał Zbawca świata, *Maryja* hojnie nam dzieli
bez miary. Na Jej modlitwy Syn po wszystkie lata swe zlewa daty. „Chri-
stus humani generis misertus” Na święto NMP Pośredniczki Łask TK 353,
str. 4, 2; *Maryjo*, która łaskawie próśb słuchasz, co do Cię płyną, błagamy:
w każdej nas sprawie swą można wspieraj przyczyną! „Maria, quae mortali-
um” Na święto NMP Nieustającej Pomocy TK 354, str. 1, w. 1.

Maryja, łaski Matka błoga: *Maryja, łaski Matka błoga*, słodczy raj-
skiej wdzięczny kwiecie, Ty nas przed zdradą osłoń wroga, w godzinę śmierci
staw przy mecie! „Memento, rerum conditor” Z małego oficjum NMP TK 222,
str. 2, w. 1.

Maryja Panna: Dziewico tkliwa, błagamy Ciebie: Jezusa, Twego błogie-
go Syna, po tym wygnaniu okaż nam w niebie: *Maryjo Panno*: Salve Regina
„Salve Regina” TK 281, str. 4, w. 4.

Matka: Wypełnia *Matka* błaganie „Omnis exportem maculae Mariam”
Na święto Objawienia NMP w Lourdes TK 134, str. 5, w. 1; żalobne szaty przy-
oblec *Matka* im zleca zbolą. „Bella dum late furerent, et urbes” Na święto
Siedmiu Fundatorów zakonu Serwitów TK 136, str. 5, w. 2; by wszystkim
w żywej wyrazić pamięci *Matki* cierpienia. „Sic patres vitam peragunt in um-
bra” Na święto Siedmiu Fundatorów zakonu Serwitów TK 138, str. 2, w. 3–4;
Przez *Matki* boleść bez miary błagamy „Matris sub almae numine” Na świę-
to Siedmiu Fundatorów zakonu Serwitów TK 139, str. 5, w. 1; Ludów Króla,
Zbawiciela *Matką* Ciebie wraz wyznajem „Te Redemptoris Dominique nostri”
Na uroczystość MB Królowej Polski TK 156, str. 1, w. 1; *Matko*, coś miłości
zdrojem, spraw, bym odczuł w sercu swoim Twój płacz u Jezusa nóg! „Stabat

Mater dolorosa” Sekwencja na święto MB Bolesnej TK 185, str. 9, w. 1; *Matko*, coś miłości zdrojem, spraw, bym odczuł w sercu swoim Twój płacz u Jezusa stóp „Stabat Mater dolorosa” Sekwencja na święto MB Bolesnej, str. 9, w. 3; Spowite w rajskich zórz brzaski Maryi jawiąc swe lice, Archanioł pełna zwie łaski dusz Zbawcy *Matkę*, Dziewicę „Coelestis aulae nuntius” Na święto MB Różańcowej TK 197, str. 1, w. 4; Zgubione Dziecię niebawem znajduje *Matka* szczęśliwa ib. str. 5, w. 2; Ze łzami Twojej pomocy zebrzących – *Matko*, broń, Droga „Auro-ra lucis praevia” Na Święto Objawienia NMP w Lourdes TK 133, str. 5, w. 2; W uśmiechu witaj wesela, gdy *Matkę* z Ciebie Bóg czyni „Te gestientem gaudiis” Na święto Matki Bożej Różańcowej TK 200, str. 2, w. 2; *Matki* okaż lico! „Ave maris Stella” TK 218, str. 4, w. 1; W przybytku ciasnym łona rodzicielki przeczuleś w łonie skrytego Mesjasza, stąd obu *Matek* pieśń – Bożych dzieł wielki szereg rozgłasza! „Ut queant laxis resonare fibris” Na uroczystość św. Jana Chrzciciela TK 167, str. 4, w. 1–4; Gdy nadejdzie zgon, o Chryste, daj przez *Matkę* mi wieczyste wziąć zwycięstwo, palmy wian! „Stabat Mater dolorosa” Sekwencja na święto MB Bolesnej TK 186, str. 19, w. 2; Przez miecz, *Matko*, co przewierca pierś Twą, dzisiaj szczęśna już [...] prosim: bólem Twego serca nasze zimne serca wzrusz! „O quod undis lacrimarum” Na święto MB Bolesnej TK 187, str. 4, w. 1; Patrzałaś, *Matko*, stojąca w pobliżu [...], jak Syn Twój, wisząc w konaniu na krzyżu, rozgłośnie z piersi słał jęki... „Iam toto subitus vesper eat polo” Na święto MB Bolesnej TK 189, str. 2, w. 1; Nad męczenniki, trwając do ostatka, *Dziewica* większy triumf światu wieści, konając, cudem nie umiera *Matka*, brzemieniem starta boleści! „Iam toto subitus vesper eat polo” Na święto MB Bolesnej TK 189, str. 5, w. 3; Do Ciebie, *Matko*, tęsknie wzdychamy „Salve Regina” TK 281, str. 2, w. 1; Ciebie Wybawcy i naszego Pana zowiemy *Matką*, Panno, Twoje dzieci; o chlubo chrześcijan i tęczo świetlana wśród klęsk zamieci „Te Redemptoris Dominique nos tri” Na święto NMP Wspomożenia Wiernych TK 351, str. 1, w. 2.

Matka bez skaz: Gdzież jest człowiek, co lżę wstrzyma, gdy mu stanie przed oczyma w mękach – *Matka ta bez skaz?!* „Stabat Mater dolorosa” Sekwencja na święto MB Bolesnej TK 184, str. 5, w. 4.

Matka Boga bez skazy: o *Matko Boga bez skazy* „Te dicimus praecognito”. Na święto Objawienia NMP w Lourdes TK 132, str. 1, w. 2; Dwanaście cudnych gwiazd płonie nad głową *Matki bez skazy*; Jej tron przy Syna lśni tronie, świat na Jej czeka rozkazy „Iam morte, Victor, obruta” Na święto MB Różańcowej TK 199, str. 4, w. 1–4.

Matka boleści: Niech bezmiar szczęścia nam wieści ran widok, któreś zniósł, Chryste ; niech Twej nam *Matki boleści* wesele głoszą wieczyste! „Summae Deus clementiae” Na święto MB Bolesnej TK 183, str. 3, w. 3.

Matka litości: *Litości Matko*, witaj, Krolowo, życie, nadzieja grzesznych jedyna „Salve Regina” TK 281, str. 1, w. 1.

Matka miła: Zbawczy łaski zjednaj strumień pokutnikom, *Matko miła*; Ty, coś wśród natury zdumień swego Stwórcę porodziła „Alma Redemptoris Mater” TK 278, str. 2, w. 2.

Matka Najświętsza: Błagamy, *Matko Najświętsza*, synowie Ewy znękani „Summi Parentis unice” Na święto św. Marii Magdaleny TK 176, str. 4, w. 1–2.

Matka-Panna: *Matka-Panna* drogie sobie ciało pieszcząc niby kwiat, Boże rączki, nóżki obie w zwój ubogich stroi szat „Pange lingua gloriosi” Na Niedzielę Męki Pańskiej TK 64, str. 5, w. 3; Niech łaskę niosą nam błogą znękanej dla nas niegodnie łzy *Matki-Panny* „Summae Deus clementiae” Na święto MB Bolesnej TK 183, str. 2, w. 3; *Matka-Panna*, druga Ewa, tuli Syna, Króla chwał „O quo undis lacrimarum” Na święto MB Bolesnej TK 187, str. 1, w. 5; Bądź, *Matko Panno* wslawiona „Te gestientem gaudiis” Na święto Matki Bożej Różańcowej TK 200, str. 1, w. 4.

Matka pięknej miłości: O, rwijcie wielcy i prości z tych tajni pęki róż świeże i *Matce pięknej miłości* składajcie wieńce w ofierze „Te gestientem gaudiis” Na święto MB Różańcowej TK 200, str. 5, w. 3; por. figurę Matki Boskiej Pięknej Miłości w katedrze łomżyńskiej, poświęconą przez Jana Pawła II.

Matka ponad wszystkie świętsza: *Matko ponad wszystkie świętsza*, rany Zbawcy aż do wnętrza w serce me głęboko wpój! „Stabat Mater dolorosa” Sekwencja na święto MB Bolesnej TK 185, str. 11, w. 1.

Matka tkliwa: Jakież żal Jej pierś rozrywa, gdy ogląda, *Matka tkliwa*, Jedynego Dziecka ból! „Stabat Mater dolorosa” Sekwencja na święto MB Bolesnej TK 184, str. 4, w. 2.

Matka wiernych rzesz jedyna: *Matko wiernych rzesz jedyna*, coś, jak lilia śnieżnobiała, wprzód i potem; rodząc Syna, czystą Panną pozostała „Alma Redemptoris Mater” TK 276, str. 3, w.1.

Mężna Panna: [...] *mężna Panna* z Bożego nadania [...] od sług swych wiernych daleko odgania szatana strzały „Te Redemptoris Dominique nostri” Na święto NMP Wspomożenia Wiernych TK 351, str. 6, w. 1. Por. *mężna biogłowa* o Judycie z *Godzinek o niepokalanym poczęciu NMP*.

Moc serc: Patronko dziewic przebłoga, zórz rajskich bramo, co płoszy mrok grzechów, rodząc nam Boga, *serc mocy*, niebios rozkoszy „Praeclara custos virginum” Na święto Niepokalanego Poczęcia NMP TK 123, str. 1, w. 4.

Moc wszelka dana z rąk Pana: Lecz odkupionym zdroj świętej zasługi któż dzielić będzie? *Maryi* z rąk Pana [...] moc wszelka dana „Christus humani generis misertus” Na święto NMP Pośredniczki Łask TK 353, str. 3, w. 4.

Nadzieja grzesznych jedyna: Litości Matko, witaj, Królowo, życie, *nadzieja grzesznych jedyna*; Do Ciebie ślemy błagalne słowo, wygnańcy Ewy: *Salve Regina* „Salve Regina” TK 281, str. 1, w. 4.

Niebios Królowa: Raduj się, *niebios Królowo* „Regina coeli laetare” TK 280, str. 1, w. 1.

Nieskalana: Panno, której losy dały ziemi zrodzić niebios Pana, *Nieskalana* „Dum tuos coelum recolit” Na uroczystość MB Królowej Polski TK 154, str. 1, w. 5–7; Wiedź nas, *Nieskalana*, drogą, co nie myli TK 218 „Ave maris Stella” Na święta Matki Boskiej, str. 6, w. 1–2.

Ona: Cierpiał Jezus i *Ona* w mąk dobie pod krzyżem Syna „Bella dum late furerent, et urbes” Na święto Siedmiu Fundatorów zakonu Serwitów TK 136, str. 2, w. 3–4; Na głos *Jej* spieszy zachęty w Senaru głuche ustronie „Matris sub almae numine” Na święto Siedmiu Fundatorów Zakonu Serwitów TK 139, str. 1, w. 3; Jaki ból w *Jej* sercu wrzał „O, quod undis lacrimarum” Na święto MB Bolesnej TK 187, str. 1, w. 2; O, jakże radość *Jej* błoga! Dzierżący w dłoni świat cały, *Jej* Stwórca, wieczny Syn Boga w *Jej* łonie kryje blask chwały! „Quem terra, pontus, aethera” Na święta Matki Boskiej TK 220, str. 3, w. 1, 3, 4; Zbawiciel, czekany przez ludy, przez tajnie spłynął *Jej* łona ib. str. 4, w. 4.

Opiekunka: Gdy *Opiekunka* ta wspierać nas będzie, na nic się zdadzą zbrodniczych surm grzmoty... „Te Redemptoris Dominique nostri” Na święto NMP Wspomożenia Wiernych TK 351, str. 4, w. 1.

Pani: Spełniają słudzy, co *Pani* im każe „Bella dum late furerent, et urbes” Na święto Siedmiu Fundatorów zakonu Serwitów TK 136, str. 3, w. 1; Witaj, o *Pani*, co gwiazd tysiąca koronę nosisz lśniąca tęczowo; promienne niebios berło dzierżąca, witaj, aniołów wdzięczna Królowo „Ave Regina coelorum” TK 279, str. 1, w. 1.

Pani męczeńskich rzesz: Na bicz patrząca i ciernie, i krzyż, co serce Twe rani, znękana bólem niezmiernie witaj, *męczeńskich rzesz Pani* „Te gestientem gaudiis” Na święto MB Różańcowej TK 200, str. 3, w. 1–4.

Pani nasza: Że plamy nie ma żadnej, *Pani nasza* „Omnis exportem maculae Mariam” Na święto Objawienia NMP w Lourdes TK 134, str. 1, w.; Serce Tobie, *nasza Pani*, niesiem w dani. „Dum tuos coelum recolit” Na uroczystość MB Królowej Polski TK 154, str. 2, w. 3, 4, 6.

Panna: Wśród nocy, *Panno*, do Ciebie błagalnych modłów ślem pienia „Aurora solis praevia” Na święto objawienia NMP w Lourdes TK 133, str. 1, w. 2; Dzieweczce wiejskiej przez wiele się razy pojawia *Panna* „Omnis exportem maculae Mariam” Na święto Objawienia NMP w Lourdes TK 134, str. 1, w. 2; Szła w pomoc *Panna*, nowe niosąc zawsze Matczyne dary. „Bella dum late furerent, et urbes” Na święto Siedmiu Fundatorów zakonu Serwitów TK 136, str. 1, w. 3–4; Wstępuje w rajskich sal bramy sług *Panny* rzesza wytrwała „Matris sub almae numine” Na święto Siedmiu Fundatorów zakonu Serwitów TK 139, str. 3, w. 3–4; *Panno*, której losy dały ziemi zrodzić niebios Pana, Niepokalana „Dum tuos coelum recolit” Na uroczystość MB Królowej Polski TK 154, str. 1, w. 5–7; Ludów Króla, Zbawiciela Matką Ciebie wraz wyznajem, *Panno* „Te Redemptoris Dominique nostri” Na uroczystość MB Królowej Polski TK 156, str. 1, w. 1; Nie ulegną serca czyste, których modłów *Panna* słucha ib. TK 156, str. 3, w. 5; Wśród nocy, *Panno*, do Ciebie błagalnych modłów ślem pienia „Aurora lucis praevia” Na święto Objawienia NMP w Lourdes TK 133, str. 1, w. 2–4; Ty, *Panno*, sprośny łeb węża Swą stopą ścierasz bez trwogi „Aurora lucis praevia” Na święto Objawienia NMP w Lourdes TK 133, str. 4, w. 3–4. Por. Rdz 3, 15; Nad wszystkie panny *Panna* niebu miła „Ad tuas aras, Ioachim, propinquat” Na święto św. Joachima TK 178, str. 3, w. 1; Łaskawy Władco stworzenia spraw, byśmy smutkiem przejęci ból *Panny*, Zbawcy cierpienia we wdzięcznej mieli pamięci „Summae Deus clementiae” Na święto MB Bolesnej TK 183, str. 1, w. 3; Nie daj gorzeć, lecz o *Panno*, w sądu dzień swą pomoc zbliż! „Stabat Mater dolorosa” Sekwencja na święto MB Bolesnej TK 186, str. 18, w. 2; Niech Trójcę wszechświat wielbi nieustannie; my nieśmy modły, by nieba nam dały z podobną mocą przy niezłomnej *Pannie* trwać wśród przeciwieństw nawały „Iam toto subitus vesper eat polo” Na święto MB Bolesnej TK 189, str. 6, w. 1–4; Słysz, *Panno*, kornych sług pienia w łaskawej racz nas mieć pieczy! „Salutos aeterne dator” Na uroczystość Wszystkich Świętych TK 210, str. 1, w. 3; Przez *Pannę* dane wam życie „O gloriosa virginum” Na święta Matki Boskiej TK 221, str. 3, w. 3; Niech Tobie, Jezu, cześć będzie, coś narodził się z *Panny* i Ojcu z Duchem niech wszędzie brzmi

sławy hymn nieustanny! „O gloriosa virginum” Na święta Matki Boskiej TK 221, str. 4, w. 2; toż „Quem terra, pontus, aethera” Na święta Matki Boskiej TK 220, str. 5; toż „Maria, quae mortalium” Na święto NMP Nieustającej Pomocy TK 354, str. 6, w. 2. Ty, któryś Stwórcą jest wszechrzeczy, pomnij, że bratem chcąc nam zostać, w żywocie *Panny* Syn człowieczy naszego ciała wzięłeś postać! „Memento, rerum conditor” Z malego oficjum o NMP TK 222, str. 1, w. 3; Przyoblókłszy się w człowieka, nie wzgardziłeś *Panny* łonem „Te Deum laudamus” TK 276, str. 7, w. 4. Zob. też *Matka-Panna*.

Panna czysta: Z Panny czystej, niby kwiat „Pange lingua gloriosi” Na Boże Ciało TK 93, str. 2, w. 2. Por. kolędę „Dzisiaj w Betlejem”: *Że Panna czysta* porodziła Syna. Niech Tobie, Jezu cześć będzie, co z *czystej* rodzisz się *Panny* „Iam morte, Victor, obruta” Na święto MB Różańcowej TK 199, str. 6, w. 2; Niech Tobie, Jezu, cześć będzie, co *czystej* rodzisz się *Panny* „Aurora lucis praevia” Na święto Objawienia NMP w Lourdes TK 133, str. 6, w. 1–2; Matko wiernych rzesz jedyna, coś, jak lilia śnieżnobiała, wprzód i potem; rodząc Syna, *czystą Panną* pozostała „Alma Redemptoris Mater” TK 276, str. 3, w. 1. Por. zasadę teologiczno-mariologiczną *Virgo ante partum, in partu et post partum* (NMP dziewicą) przed porodem, w porodzie i po porodzie, co ojcowie Kościoła przybliżali przez porównanie do promienia słonecznego, który przenika przez szybę, ale jej nie łamie (*transit, non frangit*). Stąd przysługuje Jej tytuł *zawsze Dziewica*, gr. *áei Parthénos*, łac. *semper Virgo*, niem. *immer Jungfrau*, ang. *Vergin for ever*, ros. *prisno D’ewa* powszechnie używany (przynajmniej) w Kościele rzymsko-katolickim i prawosławnym. Por. *czysta Panna*.

Panna dziwnie święta: Panno dziwnie święta, kwiecie cnót dziewiczy „Ave maris stella” Na święta NMP TK 218, str. 5, w. 1–2.

Panna przebłoga: Lud wielbi Panny przebłogiej rodzica [św. Joachima] „Te, gentes, Ioachim, Christianae canant.” Na święto św. Joachima TK 177, str. 1, w. 2.

Panna sama bez pierworodnej winy: Panno, Tyś *sama bez pierworodnej jest winy* „Te dicimus praeconio”. Na święto Objawienia NMP w Lourdes TK 132, str. 1, w. 3–4.

Panna święta: Daj pomoc, o Panno święta, tym, których krępują zbrodnie „Maria, quae mortalium” Na święto NMP Nieustającej Pomocy TK 354, str. 2, w. 1. Por. z inwokacji do „Pana Tadeusza”: *Panno święta*, co jasnej bronisz Częstochowy...

Patronka dziewic przebłoga: Patronko dziewic przebłoga, zórz rajskich bramo, co płoszy mrok grzechów, rodząc nam Boga, serc mocy, niebios rozkoszy. „Praeclara custos virginum” Na święto Niepokalanego Poczęcia NMP TK 123, str. 1, w. 1.

Patronka łaski: Zjaw litość sługom swym, Chryste, gdy przed trybunał Rodzica śle za nich modły wieczyste *Patronka łaski, Dziewica*. „Placare Christe, servulis” Na św. Gabriela Archanioła TK 193, str. 1, w. 4.

Patronka nasza: O, kojąca ból i nędzę zorzo serc, Patronko nasza. „Te Redemptoris Dominique nos-tri” Na uroczystość MB Królowej Polski. TK 156, str. 4, w. 1–2; Na lud swój obróć litosne oczy, co brzemieniem nędz się ugina, niech Twej opieki płaszcz nas otoczy, *Patronko nasza: Salve Regina* „Salve Regina” TK 281, str. 3, w. 3.

Piecza Matki: Pod Pieczęcią Matki huf święty nowego życia skrå płonie „Matris sub almae numine” Na święto Siedmiu Fundatorów zakonu Serwitów TK 139, str. 1, w. 1.

Piers matczyzna: O chluba dziewic świetlana, nad gwiazdy dzieła Twe słyń: Swojego Stwórcę i Pana *swą piersią* karmisz *matczyną!* „O gloriosa virginum” Na święta Matki Boskiej TK 221, str. 1, w. 4.

Pieśń Twojej chwały: Niech pieśń Twojej śpiewa chwały szczęsny przez Cię [Najświętszą Maryję Pannę] okrąg ziemi, Panno, której losy dały ziemi zrodzić – niebios Pana, Nieskalana „Dum Tuos coelum regolit” Na uroczystość MB Królowej Polski TK 154, str. 1, w. 3.

Płaszcz Twej opieki: Na lud swój obróć litosne oczy, co brzemieniem nędz się ugina, niech *Twej opieki płaszcz* nas otoczy, *Patronko nasza: Salve Regina* „Salve Regina” TK 281, str. 3, w. 3.

Poczęta bez zmayı: Wątpiącą, że jest poczęta bez zmayı „Omnis exportem maculae Mariam” Na święto Objawienia NMP w Lourdes TK 134, str. 1, w. 3.

Promienista gwiazda morza: Wdzięczna Matko Zbawiciela, bramo niebios, co jak zorza blaskiem oczy uwesela, *promienisto gwiazdo morza* „Alma Redemptoris Mater” TK 278, str. 1, w. 4.

Promienne niebios berło dzierząca: Witaj, o Pani, co gwiazd tysiąca koronę nosisz lśniąca tęczowo; *promienne niebios berło dzierząca*, witaj, aniołów wdzięczna Królowo „Ave Regina coelorum” TK 279, str. 1, w. 3.

Przezysta Panna: Synu, coś ciało z przezystej Panny wziął łona „Aeterna coeli gloria” str. 1, w. 4.

Przybytek Panny: Z *przybytku Panny*, w znój krwawy, sam spieszysz „Creator alme siderum” Na adwent. TK 41, str. 3, w. 3.

Rodzicielka: Kogóż żal nie przejmie wielki, gdy łyzy zważy *Rodzicielki*, bolejącej z Synem wraz?! „Stabat Mater dolorosa” Sekwencja na święto MB Bolesnej TK 184, str. 6, w. 2.

Rodzicielka Boża: Królowa ciszy, *Rodzicielka Boża* i chór aniołów niech broni nas wszędzie „Te splendor et virtus Patris” Na święto św. Michała Archanioła 191, str. 5, w. 1; toż s. 194, str. 3, w. 1 w „Christe, sanctorum decus angelorum” o św. Rafale Archaniele, toż w „Ave maris Stella” s. 218, str. 1, w. 3.

Rozkosz niebios: Patronko dziewic przebłoga, zórz rajskich bramo, co płoszy mrok grzechów, rodząc nam Boga, serc mocy, *niebios rozkoszy* „Praelara custos virginum” Na święto Niepokalanego Poczęcia NMP TK 123, str. 1, w. 4.

Salve Regina: Litości Matko, witaj, Królowo, życie, nadzieja grzesznych jedyna; Do Ciebie ślemy błagalne słowo, wygnańcy Ewy: *Salve Regina* i jako refren w następnych 3 zwrotkach „Salve Regina” TK 281, str. 1, w. 4.

Służebna: [...] wejrzał na *służebnej* swej pokłon nieśmiały „Magnificat” TK 274, str. 1, w. 3.

Smutna i strapiona: O, jak *smutna i strapiona* była ta błogosławiona „Stabat Mater dolorosa” Sekwencja na święto MB Bolesnej TK 184, str. 3, w. 2.

Swa przyczyna ‘wstawiennictwo’: *Maryjo*, która łaskawie próśb słuchasz, co do Cię płyną, błagamy: w każdej nas sprawie *swą* możliwą wspieraj *przyczyną!* „Maria, quae mortalium” Na święto NMP Nieustającej Pomocy TK 354, str. 1, w. 1.

Swe syny: Osłaniaj pieczę *Swe syny* „Maria, quae mortalium” Na święto NMP Nieustającej Pomocy TK 354, str. 3, w. 1.

Swe wejrzenie: Skoro usta archanioła powitalne ślą Ci „ave”, na lud, co o litość woła, *swe wejrzenie* rzuć łaskawe „Alma Redemptoris Mater” Tk 278, str. 4, w. 4.

Szczęсна: [...] *szczęsną* odtąd zwać mnie będą pokolenia „Magnificat” TK str. 1, w. 4.

Szczęсна niebios brama: Witaj, gwiazdo morza, dziewic słońce samo, Rodzicielko Boża, *Szczęсна niebios bramo!* „Ave, maris Stella” Na święta Matki Boskiej TK 218, str. 1, w. 4.

Świątynia [Boga]: Dom nietkniętego Panny ciała Bóg na *świątynię swoją* zmienia „A solis ortus cardine” Na Boże Narodzenie TK 44, str. 4, w. 1–2.

Tęcza świetlana wśród kłęsk zamieci: Ciebie Wybawcy i naszego Pana zwiemy *Matką*, Panno, Twoje dzieci; o chlubo chrześcijan i tęczo świetlana wśród kłęsk zamieci „Te Redemptoris Dominique nostri” Na święto NMP Wspomożenia wiernych TK 351, str. 1, w. 3.

Twa cześć: Jakiej pieśni zdoła słowo *cześć Twą* godnie szerzyć w świecie? – Polski naród, O Królowo Niebios – swą Królową zwie Cię, jak przed wieki, dziś na nowo Sece Tobie, nasza Pani, niesiem w dani „Dum Tuos coelum regolit” Na uroczystość MB Królowej Polski TK 154, str. 2, w. 2.

Twa dłoń: *Twa dłoń* w znojach sił udziela „Te Redemptoris Dominique nostri” Na uroczystość MB Królowej Polski. TK 156, str. 1, w. 5.

Twe dzieła: O chlubna dziewic świetlana, nad gwiazdy *dzieła Twe* słyną: Swojego Stwórcę i Pana swą piersią karmisz matczyną! „O gloriosa virginum” Na święta Matki Boskiej TK 221, str. 1, w. 2.

Twe syny: *Twym synom* w śmierci godzinie niech *piecza Twoja* sił doda „Maria, quae mortalium” Na święto NMP Nieustającej Pomocy TK 354, str. 5, w. 1.

Twoja chwała: Niech pieśń *Twojej* śpiewa *chwały* szczęsny przez Cię okrąg ziemi, Panno, której losy dały ziemi zrodzić – niebios Pana, Nieskalana „Dum Tuos coelum recolit” Na uroczystość MB Królowej Polski TK 154, str. 1, w. 3.

Twoja piecza: Twym synom w śmierci godzinie niech *piecza Twoja* sił doda „Maria, quae mortalium” Na święto NMP Nieustającej Pomocy TK 354, str. 5, w. 1.

Twoja sława: Wśród grożących zdrad tysiąca lud oddany *Twojej sławie* broń łaskawie! „Dum Tuos coelum regolit” Na uroczystość MB Królowej Polski TK 154, str. 4, w. 6.

Twoje dzieci: Ciebie Wybawcy i naszego Pana zwiemy *Matką*, Panno, *Twoje dzieci*; o chlubo chrześcijan i tęczo świetlana wśród kłęsk zamieci „Te Redemptoris Dominique nostri” Na święto NMP Wspomożenia Wiernych TK 351, str. 1, w. 2.

Twój błogi Syn: Dziewico tkliwa, błagamy Ciebie: Jezusa, *Twego błogiego Syna*, po tym wygnaniu okaż nam w niebie: Maryjo Panno: Salve Regina „Salve Regina” TK 281, str. 4, w. 2.

Twój wdzięk: *Twój wdzięk* słońcem złoci *chwały* Kościół cały „Te Redemptoris Dominique nostri” Na uroczystość MB Królowej Polski. TK 156, str. 1, w. 6–7.

Ty: Niech pieśń Twojej śpiewa chwały szczęśny przez Cię okrag ziemi, Panno, której losy dały ziemi zrodzić – niebios Pana, Nieskalana „Dum Tuos coelum recolit” Na uroczystość MB Królowej Polski TK 154, str. 1, w. 3; Jakiej pieśni zdoła słowo *cześć Twą* godnie szerzyć w świecie? – Polski naród, O Królowo Niebios – swą Królową zwie Cię, jak przed wieki, dziś na nowo Serce Tobie, nasza Pani, niesiem w dani „Dum Tuos coelum regolit” Na uroczystość MB Królowej Polski TK 154, str. 2, w. 2; Co Ewa smutnym zabrała, *Ty* wracasz „O gloriosa virginum” Na święta Matki Boskiej TK 221, str. 1, w. 1; *Tyś* brama Króla, co skrycie na szczęśne swoje zszedł gody ib. str. 3, w. 1; Skoro usta archanioła powitalne ślą Ci „ave”, na lud, co o litość woła, swe wejrzenie rzuć łaskawe „Alma Redemptoris Mater” TK 278, str. 4, w. 2; Do *Ciebie*, Matko, tęsknie wzdychamy „Salve Regina” TK 281, str. 2, w. 1; Dziewico tkliwa, błagamy *Ciebie*: Jezusa, Twego błogiego Syna, po tym wygnaniu okaż nam w niebie: Maryjo Panno: Salve Regina „Salve Regina” TK 281, str. 4, w. 1; Maryja, łaski Matko błoga, słodczy rajskiej wdzięczny kwiecie, *Ty* nas przed zdradą osłoń wroga, w godzinę śmierci staw przy mecie! „Memento, rerum conditor” Z małego oficjum NMP TK 222, str. 2, w. 3.

Wdzięczna Matka Zbawiciela: *Wdzięczna Matko Zbawiciela*, bramo niebios, co jak zorza blaskiem oczy uwesela, promienisto gwiazdo morza „Alma Redemptoris Mater” TK 278, str. 1, w. 1.

Wdzięczny kwiat rajskiej słodczy: Maryja, łaski Matko błoga, *słodczy rajskiej wdzięczny kwiecie*, Ty nas przed zdradą osłoń wroga, w godzinę śmierci staw przy mecie! „Memento, rerum conditor” Z małego oficjum NMP TK 222, str. 2, w. 2.

Wieża: *Wieżo*, która nurt roztrąca „Dum tuos coelum recolit” Na uroczystość MB Królowej Polski TK 154, str. 4, w. 3, por. z *Godzinek o niepokalanym poczęciu NMP* „*Wieżo* Dawidowa, na wschód wystawiona”.

Wieżyca: *Wieżyco*, gwiazdo wśród nocy „Praeclara custos virginum” Na święto Niepokalanego Poczęcia NMP TK 123 str. 3, w. 2.

Wieżyca niedostępna dla smoka: O, *niedostępna dla smoka wieżyca* „Praeclara custos virginum” Na święto Niepokalanego Poczęcia NMP TK 123, str. 3, w. 1–2. Aluzja do „*Wieży Dawidowej*” z Litanii loretańskiej, a smok-wąż do *Godzinek o niepokalanym poczęciu NMP*, inspirowanych z kolei przekleństwem smoka-diabła przez Boga (Rdz 3, 14–15); *Wieżyco, gwiazdo wśród nocy* „Praeclara custos virginum” Na święto Niepokalanego Poczęcia NMP TK 123, str. 3, w. 2.

Wstydliva Panna: W dziewiczym łonie swym *wstydliva* nieznanie *Panna* nosi dary „A solis ortus cardine” Na Boże Narodzenie TK 44, str. 3, w. 3–4; *Wstydlivej Panny* Tyś kwiecie „Aeterna imago Altissimi” Na uroczystość Chrystusa Króla Wszechświata TK 115, str. 3, w. 1.

Wszechwładna Dziewica: Z dalekich łądów mkną tłumy pielgrzymie i korną prośbą *wszechwładnej Dziewicy* czczą święte imię „Omnis exportem maculae Mariam” Na święto Objawienia NMP w Lourdes TK 134, str. 4, w. 3.

Zdrój miłości: Matko, coś *miłości zdrojem*, spraw, bym odczuł w sercu swoim Twój płacz u Jezusa stóp „Stabat Mater dolorosa” Sekwencja na święto MB Bolesnej TK 185, str. 9, w. 3.

Zorza serc: O, kojąca ból i nędzę *zorzo serc*, Patronko nasza. „Te Redemptoris Dominique nostri” Na uroczystość MB Królowej Polski TK 156, str. 4, w. 2.

Zórz rajskich brama: Patronko dziewic przebłąga, *zórz rajskich brama*, co ploszy mrok grzechów, rodząc nam Boga, serc mocy, niebios rozkoszy „Praelara custos virginum” Na święto Niepokalanego Poczęcia NMP TK 123, str. 1, w. 4.

Zwiastunka błoga zbawienia: Jutrzenko, lśniąca na niebie, *Zwiastunko błoga zbawienia* „Aurora lucis praevia” Na święto objawienia NMP w Lourdes TK 133, str. 1, w. 2.

Życie: [...] nadzieja grzesznych jedyna: Litości Matko, witaj, Królowo, *życie*, nadzieja grzesznych jedyna; Do *Ciebie* ślemy błagalne słowo, wyгнаńczy Ewy: *Salve Regina* „Salve Regina” TK 281, str. 1, w. 4.

Bibliografia

- Breza E., *Ludowe, liturgiczne i literackie nazwy NMP*, „Biuletyn Rady Języka Kaszubskiego” 2007–2012.
- Breza E., *Imiona od nazw atrybutów i świąt Matki Bożej*, „Onomastica” nr 54, 2010, s. 139–178.
- Breza E., *Recenzja dorobku naukowego [...] Mariana Kucalę [...]*, [w:] *Profesor Marian Kucala doctor honoris causa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Lublin 27 VI 2012*, Lublin 2012, s. 23–24.
- Encyklopedia katolicka*, t. VIII, Lublin 2000, szp. 932, t. XII, Lublin 2008, s. 109–110.
- Grabka B., *Święta religijne w języku zapisane*, „Język Polski” nr 85, 2005.

- Kucała M., *Od Bogurodzicy do Madonny* [w:] *O języku religijnym*, red. M. Karpluk, J. Sambor, Lublin 1988, s. 133–144.
- Majkowska A., Majkowski G., *Źródła do dziejów języka polskiego w rękopiśmieniach zbiorach Jasnej Góry*, Warszawa 2011.
- Majkowska A., *O nazwisku w jasnogórskim zabytku z początku XVIII wieku*, „Rocznik Towarzystwa Genealogicznego”, t. III, Lublin 2011, s. 49–58.
- Pluta F., Zakrzewski A., *Krolowa Polska na Jasnogorze w Częstochowie*, [w:] „Studia Claromontana” nr 14, 1994, s. 34–46, s. 47–445.
- ks. Sychta B., *Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej*, t. I–VII, Wrocław 1967–1978.
- Zakrzewski A., „*Krolowa Polska na Jasnogorze w Częstochowie*” przykładem religijności ludowej, [w:] „Studia Claromontana” nr 14, Częstochowa 1994, s. 9–33.
- Z dawna Polski Tyś Królową. Przewodnik po sanktuariach maryjnych. Koronowane wizerunki Matki Bożej*, (Siostry Niepokalanki), Szymanów 1986.

Summary

Epithets NMP in “Hymny kościelne”

In the article one elaborated epithets of Our Lady (NMP = Sacred Maria Panna) appearing in *Hymny kościelne* in translation Jesuit Revd Tadeusz Karyłowski, given in Warsaw in 1978 (a base of this edition are *Hymny kościelne w nowym przekładzie*, Warsaw 1932). Hymnic epithets are an inspiration for writers and poets, for example for the Kashubian poet of Jan Trepczyka who to Mother the God’s Queen Kashubian from the village Sianowo under Carthusians turns *Sjónowskō nasza Matinkò* ‘Our Of Sianów Mother’. The epithet appears also in the invocation to *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza: *Panno święta...* Among titles of the Mother God’s/Sacred Maria Panna appear for example: *Matka Boska Pięknej Miłości* (there comes from the anthem *Te gestientem gaudiis* TK 2000, strophe 5, verse 3, arranged in XVII in. by Dominican friar of Eustace Sirena), *Błoga Królowa niebian* (comes from the anthem *Te dicimus praeconio* TK 132, strophe 4, verse 1–2).